

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق
علیه
صلاوة
وسلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

انتظار چیست؟

منتظر کیست؟

پایان و بهار انتظار است و بهار است و بهار است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انتظار چیست؟ منتظر کیست؟

نویسنده:

واحد تحقیقات مسجد مقدس جمکران

ناشر چاپی:

مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	انتظار چیست، منتظر کیست؟
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۱	فهرست
۲۱	مقدمه
۲۲	جامعه منتظر، جامعه پویا!
۲۵	فصل اول
۲۵	انتظار
۲۷	تعریف انتظار
۲۷	تعریف لغوی
۲۷	تعریف اصطلاحی
۲۸	مفهوم انتظار
۲۸	اهمیت و ضرورت انتظار
۳۱	فضیلت انتظار
۳۵	فصل دوم
۳۵	اشاره
۳۷	برداشت های انحرافی از انتظار
۳۷	دیدگاه انحرافی اول
۳۸	دیدگاه انحرافی دوم
۴۰	دیدگاه انحرافی سوم
۴۱	دیدگاه انحرافی چهارم
۴۲	دیدگاه انحرافی پنجم
۴۳	نقد امام خمینی قدس سره بر دیدگاه پنجم

۴۴	دیدگاه صریح امام خمینی قدس سره در مورد انتظار (فصل الخطاب)
۴۷	فصل سوم: وظایف و تکالیف منتظران
۴۷	اشاره
۴۹	وظایف و تکالیف منتظران
۵۰	تحصیل شناخت صفات و ویژگی های امام عصر علیه السلام
۵۰	اشاره
۵۱	دلیل عقل
۵۱	دلیل نقل
۵۴	پیوند با مقام ولایت و امامت
۵۹	تهذیب نفس و خودسازی
۶۱	کسب آمادگی برای ظهور (زمینه سازی)
۶۳	اصلاح جامعه (امر به معروف و نهی از منکر):
۶۴	انتظار کشیدن فرج و صبر کردن
۶۵	اطاعت از ولی فقیه در زمان غیبت
۶۷	سایر وظایف منتظران در زمان غیبت کبری (فهرست وار)
۷۱	کتابنامه
۷۵	فهرست منشورات مسجد مقدس جمکران
۸۶	درباره مرکز

انتظار چیست، منتظر کیست؟

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: انتظار چیست؟ منتظر کیست؟ / مولف واحد پژوهش مسجد مقدس جمکران .

مشخصات نشر: قم: مسجد مقدس جمکران ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری: ۶۸ ص.

شابک: ۴۰۰۰ ریال؛ ۵۰۰۰ ریال چاپ سوم ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳-۰۵۴-۷:

یادداشت: چاپ دوم.

یادداشت: چاپ سوم: ۱۳۸۸.

موضوع: محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -- غیبت

موضوع: مهدویت -- انتظار

شناسه افزوده: مسجد جمکران (قم). واحد پژوهش

شناسه افزوده: مسجد جمکران (قم)

رده بندی کنگره: ۴/۲۲۴/BP/الف ۷۸۵ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۱۲۳۹۳۱۸

ص: ۱

اشاره

انتظار چیست؟ منتظر کیست؟

مؤلف واحد پژوهش مسجد مقدس جمکران

ص: ۳

فهرست

تصویر

فهرست

۹	مقدمه
۱۰	جامعه منتظر، جامعه پویا!

فصل اول:

کلیات

۱۵	انتظار
۱۵	تعریف انتظار
۱۵	تعریف لغوی
۱۵	تعریف اصطلاحی
۱۶	مفهوم انتظار
۱۶	اهمیت و ضرورت انتظار
۱۹	فضیلت انتظار

فصل دوم:

برداشت‌های انحرافی از انتظار

- برداشت‌های انحرافی از انتظار ۲۵
- دیدگاه انحرافی اوّل ۲۵
- دیدگاه انحرافی دوم ۲۶
- نقد امام خمینی علیه السلام بر دو دیدگاه (۱ و ۲) ۲۷
- دیدگاه انحرافی سوم ۲۸
- دیدگاه انحرافی چهارم ۲۸
- نقد امام خمینی علیه السلام بر دو دیدگاه (۳ و ۴): ۲۹
- دیدگاه انحرافی پنجم ۳۰
- نقد امام خمینی علیه السلام بر دیدگاه پنجم ۳۱
- دیدگاه صریح امام خمینی علیه السلام در مورد انتظار ۳۲

فصل سوم:

وظایف و تکالیف منتظران

- وظایف و تکالیف منتظران ۳۷
- تحصیل شناخت صفات و ویژگی‌های امام عصر علیه السلام ۳۸
- دلیل عقل ۳۹
- دلیل نقل ۳۹
- یکی: شناخت شخص امام علیه السلام به نام و نسبت ۴۱
- دوّم: شناخت صفات و ویژگی‌های او ۴۱

- پیوند با مقام ولایت و امامت ۴۲
- تهذیب نفس و خودسازی ۴۷
- کسب آمادگی برای ظهور (زمینه‌سازی) ۴۹
- اصلاح جامعه (امر به معروف و نهی از منکر): ۵۱
- انتظار کشیدن فرج و صبر کردن ۵۲
- اطاعت از ولی فقیه در زمان غیبت ۵۳
- سایر وظایف منتظران در زمان غیبت کبری ۵۵
- کتابنامه ۵۹

امام صادق علیه السلام می فرماید:

«...مَنْ سَيَّرَهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَلْيَنْتَظِرْ وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَمَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ، وَهُوَ مُنْتَظَرٌ. فَإِنْ مَاتَ وَقَامَ الْقَائِمُ بَعْدَهُ، كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ أَدْرَكَهُ، فَجَدُّوا وَانْتَظِرُوا هَنِيئًا لَكُمْ أَيُّهَا الْعَصَابَةُ الْمَرْحُومَةُ»؛^(۱)

«هرکس که دوست دارد از یاران قائم علیه السلام باشد، باید انتظار کشیده و از گناه پرهیز کند و اخلاقش نیکو باشد، در حالی که منتظر است. پس اگر چنین کسی پیش از قیام، مرگش فرا رسد پاداشی دارد مثل پاداش کسی که امام عصر علیه السلام را درک کرده باشد. پس کوشش کنید و انتظار بکشید، که گوارایتان باد ای گروه مورد رحمت.»

ص: ۹

۱- ۱. الغیبه، ص ۲۰۷، ح ۱۶؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۰، ح ۵۰.

عظمت وجودی و ابعاد مختلف شخصیت حضرت صاحب الامر علیه السلام موجب شده که در طول بیش از هزار سالی که از غیبت کبری می گذرد، گروه های مختلف مردم با توجه به گرایش های خاص اعتقادی، اجتماعی و فرهنگی که داشته اند، از منظر خود به تحلیل شخصیت آن حضرت در جهان هستی بپردازند و تنها درک و تصور خود از این موضوع را مطابق با واقع و تصور صحیح از شخصیت آن یگانه هستی تلقی کند.

در این راستا جمعی از اصحاب سیر و سلوک و رهروان طریق عرفان با مطرح نمودن موضوع خلیفه الله و انسان کامل و نیز نقشی که حجت الهی در جهان هستی دارد تنها به جنبه فرا طبیعی آن وجود مقدس توجه کرده و از سایر جنبه ها غفلت نموده اند.

دسته ای دیگر از مسلمانان توجه خود را تنها معطوف به جنبه طبیعی آن وجود مقدس نموده و ضمن طرح نقشی که آن حضرت به عنوان امام و پیشوای مردم به عهده دارند هیچ گونه مسؤلیتی را در عصر غیبت متوجه مردم ندیدند و تنها تکلیف مردم را دعا برای فرج آن حضرت دانستند تا حضرت بیایند و امور مردم را خود اصلاح کنند.

عده ای هم ضمن توجه به جنبه فرا طبیعی و طبیعی وجود مقدس

امام عصر علیه السلام تمام هم و غم خود را متوجه ملاقات با آن حضرت ساخته و تنها وظیفه خویش را توسل به آن حضرت برای نیل به دیدار آن وجود اقدس، می دانند.

اما در این میان، گروهی دیگر با در نظر گرفتن همه ابعاد مذکور به مطرح نمودن معنای صحیح انتظار پرداخته و در صدد تعیین وظیفه و نقش مردم در دوران غیبت برآمدند.^(۱)

شاید بتوان امام خمینی قدس سره را به عنوان بارزترین چهره از این گروه یاد کرد. ایشان در صحیفه نور با صراحت به نقد و بررسی برداشت های مختلفی که از مسأله انتظار وجود دارد پرداخته و دیدگاه خود را در این زمینه چنین مطرح ساختند:

«البته این پرکردن دنیا از عدالت را ما نمی توانیم بکنیم، اگر می توانستیم می کردیم. اما ما چون نمی توانیم بکنیم ایشان باید بیایند. الان عالم پر از ظلم است ... (اگر) ما بتوانیم جلوی ظلم را بگیریم، باید بگیریم، تکلیفمان است. قرآن و ضرورت اسلام ... تکلیف ما کرده است که باید برویم همه کار را بکنیم، ... چون نمی توانیم بکنیم باید او بیاید... اما ما باید فراهم کنیم کار را، فراهم کردن اسباب این است که کار را نزدیک بکنیم، که مهیا بشود عالم برای آمدن حضرت علیه السلام...»^(۲)

در جایی دیگر نیز می فرمایند: «انتظار فرج، انتظار قدرت اسلام

ص: ۱۱

۱- ۲. شناخت هستی، ص ۹۱.

۲- ۳. همان ص ۹۲؛ صحیفه نور {مجموعه رهنمودهای امام خمینی رحمه الله} ج ۲۰، ص ۱۹۸ و ۱۹۹.

است. باید کوشش کنیم تا قدرت اسلام در عالم تحقق پیدا کند و مقدمات ظهور ان شاء الله تهیه شود.»^(۱)

ما در صدد آن هستیم تا ضمن بررسی مفهوم، اهمیت و ضرورت، فضیلت و آثار انتظار، به برخی از وظایف شیعیان و منتظران واقعی حضرت بقیه الله علیه السلام در عصر غیبت پردازیم. به امید آن که خود از منتظران و عاملان واقعی باشیم ان شاء الله.

ص: ۱۲

۱-۴. همان، ج ۷، ص ۲۵۵.

فصل اول

انتظار

ص: ۱۳

تعريف انتظار

انتظار چیست؟ انتظاری که این همه از آن سخن به میان می آید یعنی چه؟!

تعريف لغوی

انتظار در لغت به معنای درنگ در امور، نگهبانی، چشم به راه بودن و نوعی امید داشتن به آینده است. (۱)

تعريف اصطلاحی

عالم بزرگوار آیت الله موسوی اصفهانی مؤلف «مکیال المکارم» می فرماید:

«وهو کیفیة نفسائیه ينبعث منها التّهیؤء لما تنتظره، وضده الیأس فکلّما کان الانتظار اشدّ کان التّهیؤء آکد...». (۲)

ص: ۱۵

۱-۵. التحقيق في كلمات القرآن، ج ۱۲، ص ۱۶۶.

۲-۶. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۳۵.

انتظار حالتی است روحی و نفسانی که موجب آمادگی برای آنچه انتظارش را می‌کشند، می‌شود. و ضد آن یأس و ناامیدی است. پس هر قدر انتظار شدیدتر باشد آمادگی نیز بیشتر خواهد بود... .

مفهوم انتظار

امام خمینی قدس سره در باره مفهوم انتظار می‌فرماید: «انتظار فرج، انتظار قدرت اسلام است و باید کوشش کنیم تا قدرت اسلام در عالم تحقق پیدا کند و مقدمات ظهور آن شاء الله تهیه شود».^(۱)

اهمیت و ضرورت انتظار

اعتقاد به مهدی موعود علیه السلام به عنوان امام غایب و مصلح جهانی از ویژگی‌های مهم تفکر شیعی است. از همین رو در این تفکر، انتظار آن منجی از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار بوده و بخش عظیمی از معارف شیعی را به خود اختصاص داده است.

در تفکر شیعی انتظار مهدی موعود علیه السلام با ویژگی‌هایی که برای آن بیان شده همواره به عنوان یکی از اصول مسلم اعتقادی مطرح بوده و در روایات امامان شیعه علیهم السلام بر ضرورت آن تصریح و تأکید شده است. ذیلاً به برخی از روایات به عنوان نمونه اشاره می‌شود.

ص: ۱۶

۱ - محمد بن ابراهیم نعمانی معروف به شیخ مفید از علما و محدثین قرن چهارم در کتاب «الغیبه» به سند خود از ابوبصیر روایت نموده است که روزی امام صادق علیه السلام خطاب به اصحاب خود فرمودند:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ، مِنْ الْعِبَادِ عَمَلًا إِلَّا بِهِ؟»

فَقُلْتُ: بلى؛

فَقَالَ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَالْإِقْرَارُ بِمَا أَمَرَ اللَّهُ، وَالْوِلَايَةُ لَنَا، وَالْبِرَاءَةُ مِنْ أَعْدَائِنَا - يَعْنِي الْأَيْمَةَ خَاصَّةً - وَالتَّسْلِيمُ لَهُمْ، وَالْوَرَعُ، وَالْإِجْتِهَادُ وَالطَّمَأْنِينَةُ، وَالْإِنْتِظَارُ لِلْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَام...» (۱)

«... آیا شما را خبر ندهم به چیزی که خداوند عزوجل هیچ عملی را جز به وسیله آن از بندگان قبول نمی کند؟!»

گفتم: آری.

فرمود: گواهی دادن به این که هیچ کس شایسته پرستش، جز خداوند نیست و این که محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده اوست، و اقرار کردن به آنچه خداوند به آن امر فرموده، و ولایت ما و بیزاری از دشمنان ما - اهل بیت علیهم السلام - و تسلیم شدن در برابر دستورات آنان و پرهیزگاری و اجتهاد (کوشش) و صبر و انتظار برای آمدن قائم علیه السلام...».

ص: ۱۷

همان طور که ملاحظه می فرمایید، انتظار مهدی موعود علیه السلام از مواردی شمرده شده که اعمال بندگان بدون آن پذیرفته نمی شود.

۲ - شیخ صدوق قدس سره در کتاب «کمال الدین و تمام النعمه» به سند خود از «عبدالعظیم حسنی» روایت می کند که گفت: بر مولای خود امام جواد علیه السلام وارد شدم و می خواستم از ایشان در باره قائم سؤال کنم که آیا مهدی علیه السلام خود اوست یا کسی غیر اوست؟!

پس آن حضرت، خود شروع به سخن گفتن کرده و به من فرمودند:

«يا أبا القاسم! إنَّ القائمَ عليه السلامَ مِنَّا هُوَ المَهْدِيُّ العَلِيِّ يَجِبُ أَنْ يَنْتَظَرَ فِي غَيْبَتِهِ، وَيُطَاعَ فِي ظُهُورِهِ، وَهُوَ الثَّالِثُ مِنْ وُلْدِي...» (۱)

«ای ابوالقاسم! به درستی که قائم علیه السلام از ماست و اوست مهدی؛ کسی که واجب است انتظار کشیدن او در زمان غیبتش، و واجب است اطاعتش وقتی که ظهور فرمود، و او سومین (نسل) از فرزندان من است.»

روایت یاد شده و بسیاری از روایات دیگر که در این مقاله جای طرح آن نیست، بر لزوم و ضرورت بلکه وجوب انتظار حضرت مهدی موعود علیه السلام در دوران غیبت دلالت می کنند.

ص: ۱۸

حال باید دید، انتظار که این همه مورد تأکید قرار گرفته و یکی از شرایط اساسی اعتقاد در تفکر شیعی محسوب می شود، چه فضیلت و پاداشی دارد؟

در روایات رسیده از ائمه اطهار علیهم السلام آن چنان منزلت و مقامی برای منتظران مهدی موعود علیه السلام بیان شده که انسان را به شگفتی وامی دارد، که آیا ممکن است چنین عمل به ظاهر ساده ای این همه فضیلت و پاداش داشته باشد؟! تا بدانجا که امام جواد علیه السلام فرمودند:

«...أَفْضَلُ أَعْمَالِ شِيعَتِنَا إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ...»؛^(۱)

«برترین اعمال شیعیان ما انتظار فرج (مهدی موعود علیه السلام) است.»

البته با اندکی تأمل و توجه به فلسفه انتظار و وظایف منتظران واقعی سرّ این همه فضیلت روشن خواهد شد. چه این که در نبوی شریف آمده است:

«أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ أَحْمَرُهَا»؛^(۲)

و شاید سرّ این فضیلت بزرگ، سختی و مشقتی باشد که در انتظار واقعی نهفته است، و الاً صرف ادّعای انتظار که مشکل و دشوار نیست.

در اینجا به روایاتی چند از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله و ائمه معصومین علیهم السلام

ص: ۱۹

۱- همان، ج ۲، ص ۷۱، ادامه حدیث ۱، باب ۳۶.

۲- مجمع البحرین، ص ۲۹۷؛ در انتظار ققنوس، ص ۲۷۸.

پیرامون فضیلت انتظار و منزلت و مقامی که برای منتظران واقعی مصلح جهانی بیان شده است، اشاره می‌کنیم. شاید تذکری باشد برای نگارنده و خواننده، به امید این که از منتظران حقیقی قدوم آن منجی عالم بشریت باشیم ان شاء الله.

۱ - از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است:

«أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَنْتِظَارُ الْفَرَجِ...»؛^(۱)

«بهترین عبادت ها، انتظار فرج است.»

۲ - امام سجاده علیه السلام به ابا خالد می‌فرماید:

«... يَا أَبَا خَالِدٍ! إِنَّ أَهْلَ زَمَانِ غَيْبَتِهِ الْقَائِلِينَ بِأَمَامَتِهِ، وَالْمُنْتَظِرِينَ لِظُهُورِهِ، أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ...»؛^(۲)

«اهل زمان غیبت او (امام مهدی علیه السلام) که معتقد به امامت او و منتظران ظهور او هستند، برتر از اهل هر زمانی هستند...».

۳ - مرحوم صدوق از امام صادق علیه السلام روایت کرده که آن حضرت بعد از معرفی فرزندش امام موسی بن جعفر علیه السلام و این که امام مهدی علیه السلام که کامل کننده دوازده امام است از صلب اوست، فرمودند:

«...الْمُنْتَظِرُ لِلثَّانِي عَشْرٍ مِنْهُمْ كَالشَّاهِرِ سَيْفِهِ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَذُبُّ عَنْهُ...»؛^(۳)

ص: ۲۰

۱- ۱۲. همان، ج ۱، ص ۵۳۷، ح ۶، باب ۲۵.

۲- ۱۳. منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر علیه السلام، ص ۳۰۵.

۳- ۱۴. همان، ج ۲، ص ۶، ح ۵، باب ۳۳.

«کسی که منتظر دوازدهمین آنان باشد، مانند کسی است که شمشیرش را از غلاف بیرون کشیده و پیش روی رسول خداصلی الله علیه وآله از آن حضرت دفاع می نماید.»

۴ - در همان کتاب نیز به نقل از امام صادق علیه السلام در روایت دیگری در فضیلت منتظران چنین آمده است:

«...یا أَبَاصِيرِ! طُوبَى لَشِيعَةِ قَائِمِنَا عَلَيْهِ السَّلَامِ الْمُنتَظِرِينَ لِظُهُورِهِ فِي غَيْبَتِهِ، وَالْمُطِيعِينَ لَهُ فِي ظُهُورِهِ، أَوْلِيَّكَ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»؛^(۱)

«ای ابابصیر! خوشا به حال شیعیان قائم ما، کسانی که در غیبتش منتظر ظهور او هستند، و در حال ظهورش نیز فرمانبردار اویند. آنان اولیای خدا هستند که نه ترسی بر آن هاست و نه اندوهگین می شوند.»

۵ - مرحوم مجلسی روایتی به سند خود از «فیض بن مختار» نقل می کند که در آن روایت امام صادق علیه السلام می فرماید:

«مَنْ مَاتَ مِنْكُمْ وَهُوَ مُنْتَظِرٌ لِهَذَا الْأَمْرِ كَمَا هُوَ مَعَ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي فُسْطَاطِهِ.

قَالَ: ثُمَّ مَكَثَ هُنَيْئَةً، ثُمَّ قَالَ: لَا، بَلْ كَمَنْ قَارَعَ مَعَهُ بِسَيْفِهِ، ثُمَّ قَالَ: لَا، وَاللَّهِ كَمَا اسْتَشْهَدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ»؛^(۲)

ص: ۲۱

۱- ۱۵. همان، ج ۲، ص ۳۹، ح ۵۴، باب ۳۳.

۲- ۱۶. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۶، ح ۱۸.

«راوی می گوید: امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس از شما بمیرد در حالی که منتظر این امر (ظهور امام عصر) باشد، همانند کسی است که با حضرت قائم علیه السلام در خیمه اش بوده باشد. سپس حضرت چند لحظه ای درنگ کرده، آن گاه فرمودند: نه، بلکه مانند کسی است که در خدمت آن حضرت شمشیر بزند. سپس فرمودند: نه، به خدا قسم همچون کسی است که در رکاب رسول خدا صلی الله علیه وآله شهید شده باشد».

با توجه به روایات فوق و این که ما شیعیان انتظار ظهور آن وجود شریف را می کشیم و خود را منتظر حضرت علیه السلام می دانیم، به بررسی وظایف منتظران در دوران سخت و حیرت انگیز غیبت می پردازیم. اما بجاست ابتدا به بررسی برداشت های نادرست و متفاوت از انتظار فرج که توسط امام راحل عظیم الشان صورت گرفته پردازیم، سپس وظایف حقیقی منتظران واقعی را از نظر این بزرگ مرجع عالم تشیع و به نقل از روایات ائمه معصومین علیهم السلام بیان کنیم.

فصل دوم

اشاره

ص: ۲۳

برداشت های انحرافی از انتظار

رهبر فقید انقلاب اسلامی در یکی از بیانات خود در دیدار با مسؤولین وزارت پست و تلگراف به مناسبت نیمه شعبان سال ۱۳۶۷ ه.ش، برداشت های متفاوتی که از موضوع «انتظار فرج» شده است را دسته بندی کرده و به شرح ذیل مورد نقد و بررسی قرار می دهند:

دیدگاه انحرافی اول

اولین دیدگاه در باب موضوع «انتظار فرج» که حضرت امام خمینی قدس سره به طرح آن می پردازند، دیدگاه کسانی است که تکلیف مردم در زمان غیبت را تنها دعا برای تعجیل فرج حضرت حجّت علیه السلام می دانند.

«بعضی ها انتظار فرج را به این می دانند که در

ص: ۲۵

مسجد، در حسیه و در منزل بنشینند و دعا کنند و فرج امام زمان علیه السلام را از خدا بخواهند. این ها مردم صالحی هستند که یک همچو اعتقادی دارند، بلکه بعضی (یکی) از آن ها را که من سابقاً می شناختم بسیار مرد صالحی بود، یک اسبی هم خریده بود، یک شمشیری هم داشت و منتظر حضرت صاحب علیه السلام بود. این ها به تکالیف شرعی خودشان هم عمل می کردند و نهی از منکر هم می کردند و امر به معروف هم می کردند، لکن همین، دیگر غیر از این کاری ازشان نمی آمد و به فکر این هم که یک کاری بکنند نبودند»^(۱).

دیدگاه انحرافی دوم

دیدگاه دومی که حضرت امام خمینی قدس سره بدان اشاره می کنند؛ بسیار شبیه به دیدگاه اول است، با این تفاوت که در دیدگاه دوم به طور کلی وظیفه ای که هر فرد مسلمان نسبت به جامعه خود دارد به فراموشی سپرده شده و حتی از امر به معروف و نهی از منکر هم غفلت شده است:

«دسته دیگری بودند که انتظار فرج را می گفتند؛ این

ص: ۲۶

است که ما کار نداشته باشیم به این که در جهان چه می گذرد، بر ملت ها چه می گذرد، بر ملت ما چه می گذرد، به این چیزها ما کار نداشته باشیم، ما تکالیف خودمان را عمل می کنیم، برای جلوگیری از این امور هم خود حضرت بیایند ان شاء الله درست می کنند، دیگر ما تکلیفی نداریم، تکلیف ما همین است که دعا کنیم ایشان بیایند و کاری به کار آنچه در دنیا می گذرد یا در مملکت خودمان می گذرد نداشته باشیم. این ها یک دسته ای، مردمی بودند که صالح بودند (ظاهراً)...» (۱)

نقد امام خمینی قدس سره بر دو دیدگاه (۲۱)

امام خمینی قدس سره در ادامه بیاناتشان به نقد و بررسی دو دیدگاه یاد شده پرداخته و می فرمایند:

«ما اگر دستمان می رسید و قدرت داشتیم باید برویم تمام ظلم ها و جورها را از عالم برداریم، تکلیف شرعی ماست، منتها ما نمی توانیم. این که هست این است که حضرت علیه السلام عالم را پر می کند از عدالت، نه (این که) شما دست بردارید از این تکلیفتان، نه این که شما دیگر تکلیف ندارید.» (۲)

ص: ۲۷

۱- ۱۸. همان.

۲- ۱۹. همان، ج ۲۰، ص ۱۹۷.

سومین برداشت از مفهوم «انتظار» که در بیانات حضرت امام قدس سره بدان اشاره شده است، برداشت کسانی است که به استناد روایاتی که در آن ها آمده است؛ حضرت قائم (ارواحنا له الفداء) زمانی ظهور می کنند که دنیا پر از فساد و تباهی شده باشد، می گویند: ما نباید در زمان غیبت با انحراف ها و مفسداتی که در جامعه وجود دارد کاری داشته باشیم، بلکه باید جامعه را به حال خود بگذاریم تا به خودی خود زمینه ظهور حضرت فراهم شود:

«یک دسته ای می گفتند که خوب! باید عالم پر معصیت بشود تا حضرت بیاید. ما باید نهی از منکر نکنیم، امر به معروف هم نکنیم تا مردم هر کاری می خواهند بکنند، گناه ها زیاد بشود تا فرج نزدیک بشود».^(۱)

دیدگاه انحرافی چهارم

دیدگاه چهارم به شکلی افراطی تر همان برداشت گروه سوم را مطرح ساخته و معتقد است که ما نه تنها نباید جلوی معاصی و گناهانی که در جامعه وجود دارد را بگیریم، بلکه باید به آن ها دامن بزنیم تا زمینه ظهور حضرت حجت علیه السلام هر چه بیشتر فراهم شود:

«یک دسته ای از این بالاتر بودند می گفتند: باید دامن زد به گناه ها، دعوت کرد مردم را به گناه تا دنیا پر از جور و ظلم شود و حضرت علیه السلام تشریف بیاورند. این هم دسته ای بودند که البته در بین این دسته منحرف هایی هم بودند، اشخاص ساده لوح هم بودند، منحرف هایی هم بودند که برای مقاصدی به این (امر) دامن می زدند».^(۲)

نقد امام خمینی قدس سره بر دو دیدگاه (۳ و ۴):

حضرت امام قدس سره دو دیدگاه اخیر را به شدت مورد انتقاد قرار داده و در ادامه سخنانشان می فرمایند:

«...یعنی خلاف ضرورت اسلام، خلاف قرآن! این معنا که ما دیگر معصیت بکنیم تا حضرت صاحب علیه السلام بیاید! حضرت صاحب علیه السلام که تشریف می آورند برای چه می آیند؟! برای این که گسترش بدهند عدالت را، برای این که حکومت را تقویت کنند، برای این که فساد را از زمین ببرند. ما خلاف آیات شریفه قرآن دست از نهی از منکر برداریم، دست از امر به معروف برداریم و توسعه بدهیم گناهان را برای این که حضرت بیایند. حضرت بیایند چه می کنند؟! حضرت می آیند می خواهند همین کارها را بکنند. الان دیگر ما هیچ

ص: ۲۹

۱- ۲۰. همان، ج ۲۰، ص ۱۹۶؛ مجله انتظار، ش ۱، ص ۱۳.

۲- ۲۱. همان، و مجله انتظار، ش ۱، ص ۱۳.

تکلیفی نداریم؟ دیگر بشر تکلیفی ندارد؟ بلکه تکلیفش این است که دعوت کند مردم را به فساد؟! به حسب رأی این جمعیت که بعضی هایشان بازیگرند و بعضی هایشان نادان، این است که ما باید بنشینیم دعا کنیم به صدام! هر کسی نفرین به صدام کند، خلاف امر کرده است، برای این که حضرت دیر می آیند!! و هر کسی دعا کند به صدام، برای این که، این (صدام) فساد زیاد می کند. ما باید دعا گوی آمریکا باشیم، دعا گوی شوروی باشیم، و دعا گوی اذنباشان، از قبیل صدام باشیم و امثال این ها، تا این که این ها عالم را پر کنند از جور و ظلم و حضرت تشریف بیاورند! بعد حضرت تشریف بیاورند، چه کنند؟! حضرت بیایند که ظلم و جور را بردارند، همان کاری که ما می کنیم و ما دعا می کنیم که ظلم و جور باشد، حضرت می خواهند همین را بردارند...» (۱)

دیدگاه انحرافی پنجم

آخرین دیدگاهی که حضرت امام قدس سره در بیانات خود به آن

ص: ۳۰

۱- ۲۲. همان، ج ۲، ص ۱۹۷؛ مجله انتظار، ش ۱، ص ۱۴.

می پردازند، دیدگاه کسانی است که هر اقدامی برای تشکیل حکومت در زمان غیبت را خلاف شرع دانسته و عقیده دارند که این عمل با نصوص روایات مغایر است:

«یک دسته دیگری بودند که می گفتند که هر حکومتی اگر در زمان غیبت محقق بشود، این حکومت باطل و برخلاف اسلام است. آن ها مغرور بودند، آن هایی که بازیگر نبودند، مغرور بودند به بعض روایاتی که وارد شده است بر این امر؛ که هر علمی بلند شود قبل ظهور حضرت، آن علم، علم باطل است. آن ها خیال کرده بودند که ... هر حکومتی باشد، در صورتی که آن روایات، که هر کس علم بلند کند، علم مهدی به عنوان مهدویت (خود) بلند کند. حالا ما فرض می کنیم که یک همچو روایاتی باشد، آیا معنایش این است که ما تکلیفمان دیگر ساقط است؟! (۱)»

نقد امام خمینی قدس سره بر دیدگاه پنجم

و در ادامه نیز (امام امت) اضافه می فرمایند:

«این هایی که می گویند که هر علمی بلند بشود... خیال کردند که هر حکومتی باشد این بر خلاف انتظار فرج است، این ها نمی فهمند چی دارند می گویند، این ها تزریق کرده اند بهشان، که این حرف ها را بزنند، نمی دانند دارند چی چی می گویند، حکومت نبودن

ص: ۳۱

یعنی این که همه مردم به جان هم بریزند، بکشند هم را، بزنند هم را، از بین ببرند، بر خلاف نص آیات الهی رفتار نکنند. ما اگر فرض می‌کردیم دویست تا روایت هم در این باب داشتند، همه را به دیوار می‌زدیم برای این که خلاف قرآن است. اگر هر روایتی بیاید که نهی از منکر را بگوید نباید کرد، این را باید به دیوار زد. این گونه روایت قابل عمل نیست...» (۱)

در جایی دیگر امام راحل قدس سره می‌فرمایند:

« ارزش دارد که انسان در مقابل ظلم بایستد و مشتش را گره کند و توی دهنش بزند و نگذارد که این قدر ظلم زیاد بشود، این ارزش دارد. ما تکلیف داریم آقا! این طور نیست که حالا که منتظر ظهور امام زمان علیه السلام هستیم، پس دیگر بنشینیم در خانه هامان، تسبیح را دست بگیریم و بگوئیم عَجَلْ عَلَيَّ فَرَجْه.

عَجَلْ با کار شما باید تعجیل بشود. شما باید زمینه را فراهم کنید برای آمدن او و فراهم کردن این است که مسلمین را با هم مجتمع کنید همه با هم بشوید، ان شاء الله ظهور می‌کند ایشان» (۲)

دیدگاه صریح امام خمینی قدس سره در مورد انتظار (فصل الخطاب)

حضرت امام خمینی قدس سره در پایان بررسی دیدگاه‌های یاد شده، نظر خود در باب مفهوم انتظار فرج را به صراحت مطرح کرده، می‌فرمایند:

ص: ۳۲

۱- ۲۴. همان، ج ۲۰، ص ۱۹۸.

۲- ۲۵. همان، ج ۱۸، ص ۱۹۵؛ مجله انتظار، ش ۱، ص ۱۵.

«...البته این پر کردن دنیا را از عدالت، این را ما نمی توانیم بکنیم، اگر می توانستیم می کردیم اما چون نمی توانیم بکنیم ایشان باید بیایند. الان عالم پر از ظلم است، شما یک نقطه هستید در عالم، عالم پر از ظلم است، (اگر) ما بتوانیم جلوی ظلم را بگیریم، باید بگیریم، تکلیفمان است. ضرورت اسلام و قرآن تکلیف ما کرده است که باید برویم همه کار را بکنیم. اما نمی توانیم بکنیم، چون نمی توانیم بکنیم باید او بیاید تا بکند، اما (ما) باید فراهم کنیم کار را، فراهم کردن اسباب این است که کار را نزدیک بکنیم، کار را همچو بکنیم که مهیا بشود عالم برای آمدن حضرت علیه السلام»^(۱)

فرمایش امام راحل یادآور حدیث شریف نبوی صلی الله علیه و آله است که می فرمایند:

«...يَخْرُجُ نَاسٌ مِنَ الْمَشْرِقِ فَيُؤْتُونَ لِمَهْدِي عَلَيْهِ السَّلَامُ يَعْغِي سُلْطَانَهُ»^(۲)

«بله، انتظار فرج از منظر امام خمینی قدس سره مفهومی جز آمادگی فردی، اجتماعی و ... در جهت زمینه سازی تشکیل حکومت جهانی و دولت کریمه حضرت ولی عصر علیه السلام ندارد و این همان

ص: ۳۳

۱- ۲۶. همان، ج ۲۰، ص ۱۹۸.

۲- ۲۷. صحیح ابن ماجه، ج ۲، «ابواب الفتن، در باب خروج المهدي عليه السلام»؛ منتخب الاثر، ص ۳۷۵، باب ۴۰.

چیزی است که در فرهنگ و تفکر شیعی به آن اشاره شده و در احادیث معصومین علیهم السلام از آن سخن رفته است.

اینجاست که هر فرد منصفی بر نقش بزرگ و مؤثر امام راحل در احیای اندیشه انتظار صحیح اعتراف نموده و اقرار خواهد کرد، که هیچ حرکتی در طول دوران غیبت کبری به اندازه حرکت رهایی بخش امام خمینی قدس سره در راستای زمینه سازی ظهور حضرت بقیه الله الاعظم (ارواحنا له الفداء) تأثیر نداشته است.

به امید روزی که این انقلاب اسلامی کم نظیر یا بی نظیر، به انقلاب جهانی حضرت صاحب الامر علیه السلام متصل شود و چشمان بی رمق و منتظر شیعه به جمال دلربای یوسف فاطمه علیها السلام روشن گردد ان شاء الله.

با اندکی توجه به نقد و بررسی آراء و نظریات امام راحل از لابلای بیانات گهر بار حضرتش کم و بیش و وظایف واقعی منتظران قدوم منجی عالم بشریت از قبیل؛ اصلاح فردی، اجتماعی، زمینه سازی حکومت جهانی حضرت و ... رهنمون می شویم.

اکنون نوبت آن رسیده که به بررسی وظایف شیعه در دوران غیبت کبری پرداخته و با الهام گیری از روایات ائمه معصومین علیهم السلام در حدّ مجال این مقاله برخی از آن ها را برای خوانندگان عزیز بیان نماییم.

در این که شیعیان در طول دوران غیبت کبری رها نبوده، وظایف و تکالیفی دارند شک و تردیدی وجود ندارد، اما بحث روی تعداد و نوع تکالیف و وظایف آن هاست، که در این زمینه سخنان بسیاری مطرح شده، تا بدانجا که در برخی از کتب تا هشتاد وظیفه برای منتظران برشمرده اند.^(۱)

لکن از آنجا که این مقاله گنجایش ذکر و تبیین همه وظایفی را که در عصر غیبت به عهده شیعیان نهاده شده ندارد، به اهم وظایف منتظران می پردازیم. ان شاء الله که خود از عاملین به وظایف و تکالیف باشیم.

ص: ۳۷

۱- ۲۸. ر.ک؛ مکیال المکارم فی فوائد الدعاء القائم علیه السلام، ج ۲، ص ۱۸۰ - ۵۷۵.

اولین و مهم ترین وظیفه هر شیعه و منتظر، آن است که ابتداء منتظر - یعنی کسی که انتظارش کشیده می شود - را بشناسد، و معرفت او و صفات و ویژگی هایش را کسب نماید.

این مطلب به اندازه ای اهمیت دارد که در روایات فریقین (شیعه و سنی) از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه هدی علیهم السلام آمده است:

«مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً»؛^(۱)

«هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد، به مرگ جاهلی مرده است.»

در روایتی دیگر که مرحوم کلینی به سند صحیح از «فضیل بن یسار» و به نقل از امام باقر علیه السلام در اصول کافی آورده، چنین آمده است:

«عَنْ فَضِيلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ وَلَيْسَ لَهُ إِمَامٌ فَمِيتَتَهُ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً، وَمَنْ مَاتَ وَهُوَ عَارِفٌ لِإِمَامِهِ لَمْ يَضُرَّهُ، تَقَدَّمَ هَذَا الْأَمْرُ أَوْ تَأَخَّرَ وَمَنْ مَاتَ وَهُوَ عَارِفٌ لِإِمَامِهِ، كَانَ كَمَنْ هُوَ مَعَ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي فُشْطَاطِهِ»؛^(۲)

«فضیل بن یسار: شنیدم که حضرت اباجعفر (امام محمد باقر علیه السلام)، می فرمودند: هر کس در حالی که امامی نداشته باشد

ص: ۳۸

۱- ۲۹. بحار الانوار، ج ۸، ص ۳۶۸ و ج ۳۲، ص ۳۲۱؛ ینایع المودّه، ج ۳، ص ۳۷۲؛ شناخت هستی بخش، ص ۹۸.

۲- ۳۰. اصول کافی، کتاب الحجّه، ج ۱، ص ۳۷۱، ح ۵.

بمیرد، مُردنش، مردن جاهلیت است و هرکس در حالی که امامش را شناخته است بمیرد، پیش افتادن و یا تأخیر این امر (دولت آل محمدعلیهم السلام) به او ضرر نمی رساند، و هرکس بمیرد در حالیکه امامش را شناخته باشد، همچون کسی است که در خیمه قائم علیه السلام با آن حضرت بوده باشد».

در این زمینه دانشمند فرزانه صاحب «کتاب مکیال المکارم» چنین می فرماید:

«شناخت امام به دلیل عقل و نقل ثابت و لازم است».

دلیل عقل

چون آن حضرت امامی است که اطاعتش واجب می باشد، و کسی که اطاعتش واجب است باید حَقّائیتش را شناخت، تا با شخص دیگری که مدّعی مقام آن جناب است، اشتباه نگردد، بنابراین شناخت و معرفت مولایمان حضرت حجّت علیه السلام واجب است ...

دلیل نقل

شیخ صدوق قدس سره از حضرت ابوالحسن موسی بن جعفر علیه السلام روایت کرده، که فرمود: هرکس در چهار چیز شک کند به تمام آنچه خدای تبارک و تعالی نازل فرموده کفر ورزیده است ... یکی از آن ها: شناختن امام در هر زمان؛ از جهت شخص و صفات اوست. (۱)

ص: ۳۹

دَقَّتْ و تَوَجَّهَ به محتوای ادعیه ای که به خواندن آن ها در دوران غیبت سفارش بسیار شده است، نیز انسان را به اهمیّت شناخت امام و حجّت الهی هدایت می کند، چنان که در یکی از دعاهاى معروف و معتبر که شیخ صدوق قدس سره آن را در کتاب «کمال الدّین» به نقل از زراره از امام صادق علیه السلام آورده می خوانیم:

«...قال: يا زُراره! إن أدركت ذلك الزمان فأدِم هذا الدعاء(۱): اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي نَفْسِيكَ، فَأِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسِيكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي رَسُولَكَ فَأِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتِكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي حُجَّتَكَ فَأِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَن دِينِي...»(۲)

(اللَّهُمَّ لَا تَمَتِّنِي مِيتَةً جَاهِلِيَّةً وَلَا تُزِعْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي...)(۳)

بار الها! خودت را به من بشناسان که اگر خودت را به من شناسانی رسولت را نخواهم شناخت، بار الها! رسولت را به من بشناسان که اگر فرستاده ات را به من شناسانی حجّت تو را نخواهم شناخت، بار الها! حجّت خود را به من بشناسان که اگر حجّتت را به من شناسانی از دینم گمراه می گردم، (خداوندا! مرا

ص: ۴۰

۱- ۳۲. در بعضی از نسخ «فَالزُّمُّ هَذَا الدُّعَاءُ» آمده است.

۲- ۳۳. کمال الدّین، ج ۲، ص ۱۷، باب ۳۳، ح ۲۴.

۳- ۳۴. در بعضی از نسخ جمله داخل پرانتز را نیز اضافه دارد، ر.ک؛ منتخب الاثر، ص ۶۳۷.

به مرگ جاهلیت نمیران و دلم را - از حق - پس از آن که هدایت فرمودی منحرف نگردان...).

مؤلف محترم کتاب «مکیال المکارم»، مقصود از «معرفت امام علیه السلام» را که در روایات مورد تأکید قرار گرفته، چنین شرح می دهند:

«بدون تردید مقصود از شناختی که امامان ما - که درودها و سلام های خداوند بر ایشان باد - ما را نسبت به امام زمانمان امر فرموده اند؛ شناختن آن حضرت است آن چنان که هست، به گونه ای که (این شناخت) سبب سالم ماندنمان از شبهه های دشمنان و ملحدین گردد و مایه نجاتمان از گمراه ساختن افترا زندگان شود، و چنین شناختی جز به دو امر حاصل نمی گردد:

یکی: شناخت شخص امام علیه السلام به نام و نسبت.

دوم: شناخت صفات و ویژگی های او.

و باید دانست که به دست آوردن این دو شناخت از اهم واجبات می باشد... (۱).

البته امر دومی که در کلام یاد شده به آن اشاره شده، در عصر ما از اهمیت بیشتری برخوردار بوده، و در واقع این نوع شناخت است که می تواند در زندگی فردی و اجتماعی منتظران منشأ اثر و تحول باشد؛ زیرا اگر کسی حقیقتاً به صفات و ویژگی های امام عصر علیه السلام و نقش

ص: ۴۱

و جایگاه آن حضرت در عالم هستی و فقر و نیاز خود نسبت به او واقف شود، هرگز از یاد و نام آن حضرت غافل نمی شود. (۱)

نکته مهمی که باید مد نظر داشت این است که شناخت و معرفت واقعی نسبت به امام و حجت خدا جز با عنایت خداوند حاصل نمی شود، همان طور که در دعای «اللهم عرفني نفسك...» ملاحظه فرمودید باید از درگاه خداوند توفیق معرفت حجتش را تقاضا و استدعا کرد تا در سایه آن از گمراهی رهایی یافت. این مطلب را از روایتی که در اصول کافی، مرحوم کلینی به سند خویش از «محمد بن حکیم» نقل کرده، می توان دریافت. در این روایت چنین آمده است:

«عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَلْمَعْرِفَةُ مِنْ صُنْعِ مَنْ هِيَ؟

قَالَ: مِنْ صُنْعِ اللَّهِ، لَيْسَ لِلْعِبَادِ فِيهَا صُنْعٌ». (۲)

محمد بن حکیم می گوید، به امام صادق علیه السلام عرض کردم: معرفت و شناخت، ساخت کیست؟

فرمودند: ساخت خداست، بندگان در ساخت آن نقشی ندارند.

پیوند با مقام ولایت و امامت

پس از اهمیت شناخت و معرفت نسبت به امام علیه السلام و واجب اطاعه بودنش، نوبت به پیوند و عهد با مقام ولایت می رسد که از وظایف

ص: ۴۲

۱- ۳۶. شناخت هستی بخش، ص ۱۰۰.

۲- ۳۷. اصول کافی، {کتاب التوحید}، ج ۱، ص ۱۶۳، ح ۲.

مهم‌هر شیعه منتظر است، و این مطلب در روایات بسیاری مورد سفارش و تأکید قرار گرفته است: که به برخی از آن‌ها تمسک می‌جوئیم:

ابو زینب نعمانی^۱ در کتاب «الغیبه» روایتی را در این زمینه آورده است:

«عَنْ بُرَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْعِجَلِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ:

«إِصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ...»^(۱).

فقال عليه السلام: إِصْبِرُوا عَلَى آدَاءِ الْفَرَائِضِ، وَصَابِرُوا عَدُوَّكُمْ، وَرَابِطُوا إِمَامَكُمْ الْمُنْتَظَرَ؛^(۲)

«برید بن معاویه می‌گوید: امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه شریفه «إِصْبِرُوا...» فرمودند:

بر انجام واجبات صبر کنید و در مقابل دشمنانتان پایداری داشته باشید، و پیوند خود را با امام منتظرتان مستحکم نمایید.»

روایات دیگری نیز به همین مضمون از امام صادق و امام کاظم علیهما السلام وارد شده است که به جهت اختصار از ذکر آن‌ها صرف نظر می‌کنیم.^(۳)

این که می‌بینیم در روایت‌های متعددی، ائمه علیهم السلام شیعیان خود خود

ص: ۴۳

۱- ۳۸. سوره آل عمران، آیه ۲۰۰.

۲- ۳۹. الغیبه، ص ۲۰۶، ح ۱۳؛ بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۲۱۹، ح ۱۴.

۳- ۴۰. ر.ک؛ البرهان فی التفسیر القرآن، ج ۱، ص ۳۳۴، ح ۲.

را به تجدید عهد و بیعت با امام زمان خود سفارش کرده و از آن‌ها خواسته‌اند که در آغاز هر روز و حتی بعد از هر نماز واجب، دعای عهد بخوانند، همه نشان از اهمیت پیوند (و میثاق) دائمی شیعیان با مقام عظمای ولایت و حجت خدا دارد.

یکی از مشهورترین دعاهای عهد، دعایی است که مرحوم سید بن طاووس آن را در کتاب ارزشمند «مصباح الزائر» به نقل از امام صادق علیه السلام روایت کرده و در ابتدای آن آمده است:

«مَنْ دَعَاءَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَرْبَعِينَ صَبَاحًا بِهَذَا الْعَهْدِ كَانَ مِنْ أَنْصَارِ قَائِمِنَا عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِنْ مَاتَ قَبْلَهُ أَخْرَجَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ قَبْرِهِ، وَأَعْطَاهُ بِكُلِّ كَلِمَةٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ، وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ سَيِّئَةٍ»؛ (۱)

«هر کس چهل بامداد، خدا را با این عهد بخواند، از یاران قائم ما خواهد بود، پس اگر پیش از (ظهور) قائم علیه السلام از دنیا برود، خداوند تعالی او را از قبرش خارج می‌سازد (تا قائم علیه السلام را یاری دهد)، و خداوند به شماره هر کلمه (از آن) هزار حسنه به او عطا کند و هزار بدی را از او بر طرف می‌سازد».

به دلیل اهمیت و اعتبار مضمون این دعای شریف در اینجا بخشی از آن را نقل می‌کنیم:

بعد از ذکر خدا و درود و صلوات بر امام غائب علیه السلام چنین آمده است:

ص: ۴۴

«...اللَّهُمَّ إِنِّي أَحْيِدُ لَكَ فِي صَبِيحِهِ يَوْمِي هَذَا وَمَا عَشْتُ مِنْ أَيَّامِ حَيَاتِي عَهْدًا وَعَقْدًا وَيَبِعُهُ لَكَ فِي عُنُقِي لَا أَحُولُ عَنْهَا وَلَا أَزُولُ أَبَدًا
اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَأَعْوَانِهِ وَالذَّابِينَ عَنْهُ وَالْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِهِ وَالْمُتَمَثِّلِينَ لِأَوْامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ وَالْمُحَامِلِينَ عَنْهُ
وَالسَّابِقِينَ إِلَى إِرَادَتِهِ وَالْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ...»؛ (۱)

«بار خدایا! من در بامداد این روز و تمام دوران زندگانی ام، عهد و عقد و بیعتی را که از آن حضرت برگردن دارم با او
تجدید می کنم، که هرگز از آن عهد و بیعت برنگردم و بر آن پایدار بمانم.

بار خدایا! مرا از انصار و یاران آن حضرت و مدافعان از حریم مقدّس او، شتابندگان در پی انجام مقاصدش و امتثال کنندگان
دستورات و اوامر و نواهی اش، و حمایت کنندگان از وجود شریفش، و سبقت جوینان به سوی خواسته اش و شهید شدگان در
رکاب و در حضور حضرتش قرار ده (امین یارب العالمین)».

دقت در عبارت های بالا می تواند تصویری روشن از مفهوم عهد و پیمان با امام و حجّت زمان به ما ارائه دهد، عهد و پیمانی
ناگستنی برای یاری و نصرت امام زمان خود و اطاعت مخلصانه، تا پای جان از اوامر و نواهی او.

ص: ۴۵

به راستی اگر هر شیعه منتظر، در آغاز هر روز با حضور و توجه، چنین عهد و میثاقی را با امام و مقتدای خویش تجدید نماید، هرگز تن به سستی، ذلت، خواری، ظلم، بی عدالتی و گناه نخواهد داد؟!!

آیا هرگز به رضای مولای خود بی اعتنایی می کند؟! و به گناه و معصیت آلوده می شود؟!!

مسئلاً خیر. بدون هیچ شکی اگر در جامعه ای چنین فرهنگی حاکم شود و همه فقط به دنبال رضای امام خویش باشند، آن جامعه هرگز دچار بحران و تهاجم فرهنگی، از خود بیگانگی، یأس و ناامیدی و انحطاط نخواهد شد.

این نکته در جای خود ثابت است، که اگر همه ما (شیعیان منتظر)، با همدلی و وحدت دست بیعت و یاری به سوی مولای خود دراز کنیم و بر نصرت او اتفاق داشته باشیم و از گناه دوری کنیم، فرج مولایمان را قریباً درک خواهیم نمود، و برای همیشه از ظلم و ظلمت رهایی خواهیم یافت.

چنان که در توقیع (نامه) شریف امام عصر علیه السلام به شیخ مفید قدس سره چنین آمده است:

«...وَلَوْ أَنَّ أَشْيَاعَنَا، وَفَقَّهَهُمُ اللَّهُ لِرِطَاعَتِهِ، عَلَى اجْتِمَاعٍ مِنَ الْقُلُوبِ فِي الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ عَلَيْهِمْ، لَمَا تَأَخَّرَ عَنْهُمْ الْيَمْنُ

بِلِقَائِنَا وَلِتَعَجَّلْتُ لَهُمُ السَّعَادَةَ بِمُشَاهِدَتِنَا عَلَى حَقِّ الْمَعْرِفَةِ وَصِدْقِهَا مِنْهُمْ بِنَا...»؛ (۱)

«...اگر شیعیان ما که خداوند آنان را در اطاعتش یاری دهد، در وفای عهد و پیمانی که از ایشان گرفته شده یکدل و مصمم باشند، نعمت لقاء و دیدار ما از آنان به تأخیر نمی افتد و سعادت دیدار ما برای آن ها با معرفت کامل و راستین نسبت به ما تعجیل می گردد...».

گفتم که روی ماهت از ما چرا نهان است؟

گفتا: تو خود حجابی، ورنه رخم عیان است

گفتم که از که پرسم جانا نشان کویت؟

گفتا نشان چه پرسی، آن کوی بی نشان است

تهذیب نفس و خودسازی

یکی دیگر از وظایف مهم شیعیان منتظر، تهذیب نفس و آراستن خود به اخلاق و رفتار نیکو می باشد، که در این زمینه نیز روایاتی چند از ائمه اطهار علیهم السلام وارد شده و مورد تأکید قرار گرفته است.

در روایتی که نعمانی قدس سره به سند خود از امام صادق علیه السلام نقل کرده، آمده است:

ص: ۴۷

« عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ... قَالَ: مَنْ سَيَّرَهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَلْيَنْتَظِرْ، وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَمَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ، وَهُوَ مُنْتَظَرٌ، فَإِنْ مَاتَ وَقَامَ الْقَائِمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَعْدَهُ كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أَجْرِ مَنْ أَدْرَكَهُ، فَجِدُّوا وَانْتَظِرُوا، هُنَيْئًا لَكُمْ آيَتُهَا الْأَصَابَةُ الْمَرْحُومَةُ»؛^(۱)

«... هر کس دوست دارد از یاران حضرت قائم علیه السلام باشد، باید که انتظار بکشد، و در این حال پرهیزکاری کند و اخلاق و رفتار نیک داشته باشد، در حالی که منتظر باشد، پس چنانچه بمیرد و پس از مرگش قائم علیه السلام قیام کند، پاداش او همچون پاداش کسی خواهد بود که آن حضرت را درک کرده باشد، پس تلاش کنید و در انتظار بمانید، گوارا باد برای شما ای گروه مشمول رحمت خداوند.

موضوع خودسازی و تهذیب نفس از چنان اهمیتی برخوردار است که در توقیع شریف امام عصر علیه السلام به شیخ مفید قدس سره که ذیلاً به آن اشاره شده، سبب و عامل محروم گشتن شیعیان از دیدار حجت خدا و طولانی شدن غیبت، اعمال ناپسند و گناهان برخی از شیعیان شمرده شده است:

«...فَمَا يَحْبِسُنَا عَنْهُمْ إِلَّا مَا يَتَّصِلُ بِنَا مِمَّا نَكْرَهُهُ، وَلَا تُؤْتِرُهُ مِنْهُمْ»؛^(۲)

ص: ۴۸

۱- ۴۴. الغيبة، ص ۲۰۷، ح ۱۶؛ معجم الاحادیث الامام المهدي عليه السلام، ج ۳، ص ۴۱۷، ح ۹۷۰.

۲- ۴۵. احتجاج، ج ۲، ص ۶۰۲.

«...پس تنها چیزی که ما را از آنان (شیعیان) پنهان می دارد، همانا چیزهای (اعمال) ناپسند و ناخوشایندی است که از ایشان به ما می رسد و خوشایند و مورد پسند ما نیست و از آنان انتظار نمی رود.

همچنین در بعضی از اخبار آمده است که اعمال شیعیان مستمراً به امام زمان علیه السلام عرضه می شود و اشراف کامل بر اعمال و رفتار ما دارند، لذا بایستی بسیار مراقب اعمال و رفتار خود باشیم.

چنان که در همان توفیق شریف آمده است:

«فَأَنَا نُحِيطُ عِلْمًا بِأَبَائِكُمْ وَ لَا يَغْزِبُ عَنَّا شَيْءٌ مِنْ أَخْبَارِكُمْ»؛^(۱)

«ما بر اخبار و احوال شما آگاهیم و احاطه داریم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نمی ماند».

کسب آمادگی برای ظهور (زمینه سازی)

یکی دیگر از وظایف منتظران در زمان غیبت کسب آمادگی های همه جانبه برای ظهور آن منجی عالم است که به فرموده حضرتش، امر ظهور به یکباره محقق می شود و شاید فرصت از دست برود، آن گاه پشیمانی سودی ندارد.

ص: ۴۹

توقيع شريف حضرت بقيهالله عليه السلام به شيخ مفيد قدس سره را با دقت ملاحظه كنيد:

«...فَلْيَعْمَلْ كُلُّ امْرِئٍ مِنْكُمْ بِمَا يَقْرُبُ بِهِ مِنْ مَحَبَّتِنَا وَلِيَتَجَنَّبَ مَا يُدْنِيهِ مِنْ كِرَاهِيَّتِنَا وَسَيِّئَاتِنَا، فَإِنَّ أَمْرَنَا بَعْتَهُ فُجَاءً حِينَ لَا تَنْفَعُهُ تَوْبَةٌ وَلَا يُنَجِّيهِ مِنْ عِقَابِنَا نَدْمٌ عَلَى حَوْبِهِ»؛ (۱)

«امام عصر عليه السلام در توقيع شريف فرمودند: پس هريك از شما (شيعة) بايد آنچه را كه موجب دوستي ما مي شود، پيشه خود سازد، و از هر آنچه موجب خشم و ناخشنودي ما مي گردد، دوري گزيند. زيرا فرمان ما (امر ظهور) به يكباره و ناگهاني فرا مي رسد، و در آن زمان توبه و بازگشت براي او سودي ندارد و پشيماني از گناه نمي تواند او را از كيفر و عقاب ما نجات بخشد».

در حديثي ديگر كه مرحوم نعماني در كتاب «الغيبه» به سند خود از امام صادق عليه السلام نقل کرده، در رابطه با تهيه سلاح و آمادگي ظاهري نيز چنين آمده است:

«...لِيَعِدَنَّ أَحَدَكُمْ لِخُرُوجِ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلَوْ سَهْمًا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا عَلِمَ ذَلِكَ مِنْ بَيْتِهِ، رَجَوْتُ لَأَنْ يَنْسَى فِي عُمْرِهِ حَتَّى

ص: ۵۰

يَدْرِكُهُ (فَيَكُونُ مِنْ أَعْوَانِهِ وَ أَنْصَارِهِ)؛ (۱)

«...هر يك از شما بايد كه براي خروج حضرت قائم عليه السلام (سلاحی) مهیا كند هر چند كه يك تير باشد، كه خدای تعالی هر گاه بداند كه كسی چنین نیتی دارد، امیدوارم عمرش را طولانی كند تا آن حضرت را درك كند (و از یاران و همراهانش قرار گیرد ان شاء الله)».

البته به نظر می رسد كه شاید مراد از تهیه سلاح ولو به يك تیر، آمادگی شیعیان باشد.

اصلاح جامعه (امر به معروف و نهی از منكر):

یکی از تکالیف مهم و عمده دینی، امر به معروف و نهی از منكر است. با این دو عمل است كه احكام و واجبات الهی برقرار می ماند و جامعه دینی، از انحرافات به ویژه تهاجم فرهنگی عصر ما رهایی می یابد.

همچنین می دانیم كه رضا و خشنودی حضرت مهدی موعود علیه السلام، در آن است كه به «معروف» عمل شود و از «منكر» دوری شود؛ بنابراین، انسان منتظر، نمی تواند در این باره بی تفاوت باشد.

بزرگ ترین امر كننده به معروف و نهی كننده از منكر، در روزگار

ص: ۵۱

ظهور، خود حضرت حجّت علیه السلام است، پس چگونه ممکن است که جامعه منتظر، خشنودی حضرت مهدی علیه السلام را نخواهد، و در این بُعد، به حضرتش اقتدا نکند، و به او تشبّه نجوید؟!

در حدیث شریف نبوی صلی الله علیه و آله چنین آمده است:

«طُوبَى لِمَنْ أَدْرَكَ الْقَائِمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَهْلَ بَيْتِي، وَهُوَ مُقْتَدٍ بِهِ، قَبْلَ قِيَامِهِ...»؛^(۱)

«خوشا به حال کسی که قائم اهل بیت را قبل از قیامش (در زمان غیبتش) در حالی که به او اقتدا کرده باشد درک کند.»

و شاخص مهمّ این اقتدا، امر به معروف و نهی از منکر کردن، و اصلاح جامعه و آمادگی داشتن برای اجرای احکام الهی است.

انتظار کشیدن فرج و صبر کردن

انتظار بدون صبر و پایداری در برابر مشکلات، معنی پیدا نمی کند و این در حقیقت انتظار نیست، زیرا روح و جوهر اصلی انتظار، مقاومت و صبر است.

در احادیث معصومین علیهم السلام همواره به انتظار فرجی که همراه با صبر باشد تأکید شده است.

ص: ۵۲

امیر المؤمنین علیه السلام می فرمایند:

«...إِسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا، إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»؛^(۱)

«...از خدا کمک بگیرید و صبر کنید، که زمین از آن خدا است و به هر کس که بخواهد آن را به وراثت می دهد(او را وارث زمین می کند) و سر انجام (نیک) از آن پرهیز کاران است».

و عده حتمی الهی درباره وراثت صالحان (بر زمین)، در صورت صبر و استقامت، تحقق می پذیرد.

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

«مَنْ دِينَ الْأَيْمَةِ الْوَرَعُ... وَانْتَظَرُ الْفَرَجَ بِالصَّبْرِ»؛^(۲)

«از دین ائمه علیهم السلام پرهیزکاری ... و انتظار فرج با صبر و شکیبایی است».

اطاعت از ولی فقیه در زمان غیبت

در دوران غیبت کبری، ارتباط مستقیم با امام عصر علیه السلام مقدور نمی باشد از این رو می بایست برای آشنایی با دستورات قرآن و اهل بیت علیهم السلام به کارشناسان مسائل دینی که همان فقیهان وارسته و عادل و جامع شرایط هستند مراجعه نمود و علاوه بر مسائل دینی

ص: ۵۳

۱- ۵۰. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۱۹۵؛ عصر زندگی، ص ۲۹۰.

۲- ۵۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۲.

در موارد حکومتی نیز علاوه بر مسائل دینی به ولی فقیه که در رأس حکومت اسلامی است مراجعه نموده و تبعیت کنند.

در این باره امام صادق علیه السلام می فرمایند:

«فَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِنًا لِنَفْسِهِ، حَافِظًا لِدِينِهِ، مُخَالِفًا لِهَوَاهُ، مُطِيعًا لِأَمْرِ مَوْلَاهُ، فَلِلْعَوَامِ أَنْ يُقَلِّدُوهُ، وَذَلِكَ لَا يَكُونُ إِلَّا بَعْضُ فُقَهَاءِ الشِّيْعَةِ لَا جَمِيعَهُمْ»؛^(۱)

«و اما هر کس از فقیهان که نفس خویش را نگهدارد، و دین خود را حفظ کند، و با خواسته های نفسانی خود مخالفت کند، و مطیع امر مولایش باشد، بر توده مردم (واجب) است که از او تقلید کنند، و این شامل بعضی از فقیهان شیعه می شود نه تمامی آن ها».

حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام در توفیق شریف به اسحاق بن یعقوب قدس سره چنین می فرمایند:

«...وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنَا، فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَ أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ...»^(۲)

«... و اما در حوادثی که بوقوع می پیوندد، به روایان حدیث ما (فقها) رجوع کنید که آنان حجّت من بر شما هستند، من نیز حجّت خدا بر آن ها هستم...».

ص: ۵۴

۱- ۵۲. تفسیر الامام، منسوب به امام عسکری علیه السلام، ص ۳۰۰؛ فضایل المهدی علیه السلام، ص ۲۱.

۲- ۵۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۲۳۸.

با توجه به کثرت وظایف منتظران، قدوم بقیه الله الاعظم علیه السلام و عدم گنجایش این کتاب، به همین تعداد از وظایف بسنده، و به تعدادی دیگر از وظایف شیعیان فهرست وار به عنوان تذکر اشاره می کنیم.

سایر وظایف منتظران در زمان غیبت کبری (فهرست وار)

۱ - خواندن دعای فرج آن حضرت، با ادعیه وارده از سوی معصومین علیهم السلام. (۱)

۲ - اظهار اشتیاق به دیدار آن جناب؛ چنانچه در دعای عهد چنین آمده است:

«... اَللّٰهُمَّ اَرِنِي الطَّلَعَ الرَّشِيْدَةَ وَالْعُرَّةَ الْحَمِيْدَةَ...» (۲)

۳ - برگزاری مجالس برای ذکر مناقب و فضایل آن حضرت.

۴ - اندوهگین بودن از فراق آن حضرت.

۵ - قیام هنگام شنیدن نام مخصوص آن حضرت (قائم).

۶ - مداومت به خواندن دعای غریق.

«يا اَللّٰهُ، يا رَحْمٰنُ، يا رَحِيْمُ، يا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ ثَبِّثْ قَلْبِي عَلٰى دِيْنِكَ».

۷ - خواندن دعای مخصوص در زمان غیبت که در مفاتیح الجنان نیز آمده است. (۳)

ص: ۵۵

۱- ۵۴. ر.ک؛ مفاتیح الجنان.

۲- ۵۵. مفاتیح الجنان، ص ۸۹۴.

۳- ۵۶. همان، ص ۹۷۴.

۸ - شناختن علائم ظهور حضرت.

۹ - تسلیم بودن امر خدا و عجله نکردن در امر ظهور، که امام صادق علیه السلام فرمودند:

«عجله کنندگان هلاک گردند و تسلیم شدگان نجات یابند».(۱)

۱۰ - صدقه دادن برای سلامتی آن وجود شریف.

۱۱ - حج رفتن به نیابت آن حضرت و نیز فرستادن نایب از طرف حضرتش.

۱۲ - یاری کردن حضرت با رفتار و اعمالی که آن حضرت بر آن ها رضایت قلبی دارند.

۱۳ - زیارت کردن آن حضرت به زیارات وارده و آل یس.(۲)

۱۴ - صلوات و درود فرستادن بر آن حضرت.

۱۵ - هدیه کردن نماز و قرائت قرآن برای آن حضرت.

۱۶ - توسل و طلب شفاعت از خداوند به وسیله آن حضرت.

۱۷ - استمداد و دادخواهی و عرض حاجت به آن حضرت، زیرا صاحب الامر هستند.

۱۸ - دعوت کردن مردم به سوی آن حضرت.

۱۹ - رعایت حقوق مادی و معنوی آن حضرت.

۲۰ - حفظ اسرار آن حضرت و تقیّه از اشرار در مواقع مورد لزوم.

ص: ۵۶

۱- ۵۷. اصول کافی، ج ۱، ص ۳۶۸.

۲- ۵۸. ر.ک؛ مفاتیح الجنان.

۲۱ - در خواست صبر از خداوند.

۲۲ - رعایت ادب در نام بردن آن حضرت.

۲۳ - عدم تعیین وقت ظهور، و تکذیب وقت گذاران و مدعیان ملاقات و ارتباط با حضرت.

۲۴ - تکذیب مدعیان نیابت خاصه طبق توقیع شریف به آخرین نایب خاص خود. (۱)

امید است که این کتاب مختصر در نگارنده بیش از هر کس تأثیر گذاشته و موجب شود که از منتظران واقعی حضرت بقیه الله الاعظم (ارواحنا له الفداء) بشویم ان شاء الله.

پایان - ۱۵/۱۱/۱۳۸۴ ه ش

مطابق با ۵/ محرم الحرام ۱۴۲۶ ق

ص: ۵۷

۱- ۵۹. برای اطلاع و استفاده بیشتر رجوع کنید به؛ کتاب «مکیال المکارم فی فوائد دعاء القائم علیه السلام» ج ۲، ص ۱۸۰ - ۵۷۵، که مفصلاً در این زمینه بحث کرده است.

۱. قرآن کریم؛ ترجمه آیه الله العظمی مکارم شیرازی؛ چاپ قم: انتشارات مدرسه الامام علی بن ابیطالب علیه السلام، ۱۳۷۸.
۲. مفاتیح الجنان؛ قمی، حاج شیخ عباس؛ ترجمه موسوی دامغانی؛ چاپ ۳، قم: انتشارات فاطمه الزهراء علیها السلام، ۱۳۷۶.
۳. امام خمینی قدس سره، روح اله؛ صحیفه نور (مجموعه سخنرانی های امام قدس سره) ۲۱ جلدی؛ سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی؛ چاپ ۲، تهران: انتشارات سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹.
۴. بنیاد فرهنگی مهدی موعود، مرکز تخصصی مهدویت قم؛ مجله انتظار (فصلنامه)؛ ش ۱؛ هیئت تحریریه مجله؛ چاپ ۲، قم: بنیاد فرهنگی مهدی موعود، ۱۳۸۰.
۵. پور سید آقایی، سید مسعود و دیگران؛ تاریخ عصر غیبت

(درس نامه)؛ چاپ ۲، قم: مرکز جهانی علوم اسلامی / دفتر تحقیقات، ۱۳۷۹

۶. تلافی، علی اکبر؛ فضایل المهدی؛ چاپ ۷، تهران: انتشارات نیک معارف، ۱۳۷۵.

۷. حکیمی، محمد رضا؛ خورشید مغرب؛ چاپ ۲۳، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۱.

۸. شفیع سروستانی، ابراهیم؛ شناخت هستی بخش؛ ویراستار: پیوش دانش نیا؛ چاپ ۱، تهران: نشر موعود، ۱۳۷۸.

۹. صافی گلپایگانی، لطف الله؛ منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر (عربی)؛ چاپ ۲، قم: انتشارات حضرت معصومه علیها السلام، ۱۳۷۹ ش، ۱۴۲۱ ق.

۱۰. صدوق، ابو جعفر محمد بن علی بن الحسین ابن بابویه قمی؛ کمال الدین و تمام النعمه؛ ۲ جلدی؛ ترجمه: منصور پهلوان، تحقیق: علی اکبر غفاری؛ چاپ ۱، قم: سازمان چاپ و نشر دار الحدیث، ۱۳۸۰.

۱۱. طبرسی، ابی منصور احمد بن علی بن ابیطالب از علماء قرن ۶؛ الاحتجاج؛ ۲ جلدی؛ تحقیق: شیخ ابراهیم بهادری زیر نظر آیه الله سبحانی؛ چاپ ۲، قم: انتشارات اسوه، ۱۴۱۶ ق.

۱۲. عمیدی، سید ثامر هاشم؛ در انتظار ققنوس؛ ترجمه و تحقیق:

مهدی علیزاده؛ چاپ ۱، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی قدس سره، ۱۳۷۹. (ترجمه کتاب عربی المهدی المنتظر فی الفکر الاسلامی).

۱۳. کلینی، محمد بن یعقوب؛ اصول کافی؛ ۸ جلدی؛ تحقیق: علی اکبر غفاری؛ چاپ ۶، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵.

۱۴. مجلسی، مولی محمد باقر؛ بحار الانوار؛ ج ۵۳، چاپ ۳، تهران: انتشارات المکتبه الاسلامیه، ۱۳۷۲.

۱۵. موسوی اصفهانی، سید محمد تقی؛ مکیال المکارم (فارسی)؛ ۲ جلدی؛ ترجمه: سید مهدی حائری قزوینی؛ چاپ ۱، قم: انتشارات برگ شقایق، ۱۳۸۰.

۱۶. نعمانی، ابی عبدالله محمد بن ابراهیم؛ الغیبه (عربی)؛ تحقیق: فارس حسون کریم؛ چاپ ۱، قم: انوار الهدی، ۱۳۸۰.

۱۷. هیئة العلمیه فی مؤسسه المعارف الاسلامیه؛ معجم احادیث الامام المهدی؛ ۵ جلدی؛ زیر نظر شیخ علی کورانی و چند تن از فضلاء حوزة؛ چاپ ۱، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۱ ق.

فهرست منشورات مسجد مقدّس جمکران

- ۱- قرآن کریم/چهار رنگ - گلاسه رحلی خط نیریزی / الهی قمشه ای
- ۲- قرآن کریم/نیم جیبی (کیفی) خط عثمان طه / الهی قمشه ای
- ۳- قرآن کریم/وزیری (بدون ترجمه) خط عثمان طه
- ۴- قرآن کریم/وزیری (ترجمه زیر، ترجمه مقابل) خط عثمان طه / الهی قمشه ای
- ۵- قرآن کریم/وزیری، جیبی، نیم جیبی) خط نیریزی / الهی قمشه ای
- ۶- کلیات مفاتیح الجنان/عربی انتشارات مسجد مقدّس جمکران
- ۷- کلیات مفاتیح الجنان/وزیری، جیبی، نیم جیبی) خط افشاری / الهی قمشه ای
- ۸- منتخب مفاتیح الجنان/ (جیبی، نیم جیبی) خط افشاری / الهی قمشه ای
- ۹- منتخب مفاتیح الجنان/ جیبی، نیم جیبی) خط خاتمی / الهی قمشه ای
- ۱۰- نهج البلاغه/وزیری، جیبی) سید رضی رحمه الله/محمد دشتی
- ۱۱- صحیفه سجاده ویرایش حسین وزیری/الهی قمشه ای
- ۱۲- ادعیه و زیارات امام زمان علیه السلام واحد پژوهش مسجد مقدّس جمکران
- ۱۳- آئینه اسرار حسین کریمی قمی
- ۱۴- آثار گناه در زندگی و راه جبران علی اکبر صمدی
- ۱۵- آخرین پناه محمود ترجمی
- ۱۶- آخرین خورشید پیدا واحد تحقیقات
- ۱۷- آشنایی با چهارده معصوم (۲۱و)/شعر و رنگ آمیزی سید حمید رضا موسوی
- ۱۸- آقا شیخ مرتضی زاهد محمد حسن سیف الهی
- ۱۹- آیین انتظار (مختصر مکیال المکارم) واحد پژوهش

۲۰- ارتباط با خدا واحد تحقیقات

ص: ۶۳

- ۲۱ - از زلال ولایت واحد تحقیقات
- ۲۲ - اسلام شناسی و پاسخ به شبهات علی اصغر رضوانی
- ۲۳ - امامت، غیبت، ظهور واحد پژوهش
- ۲۴ - امامت و غیبت از دیدگاه علم کلام علم الهدی / واحد تحقیقات
- ۲۵ - امامت و ولایت در امالی شیخ صدوق سید محمد حسین کمالی
- ۲۶ - امام رضا، امام مهدی و حضرت معصومه علیهم السلام (روسی) آلمات آبسالیکوف
- ۲۷ - امام رضا علیه السلام در رزمگاه ادیان سهراب علوی
- ۲۸ - امام شناسی و پاسخ به شبهات علی اصغر رضوانی
- ۲۹ - انتظار بهار و باران واحد تحقیقات
- ۳۰ - انتظار و انسان معاصر عزیز الله حیدری
- ۳۱ - اهمیت اذان و اقامه محمد محمدی اشتهاردی
- ۳۲ - با اولین امام در آخرین پیام حسین ایرانی
- ۳۳ - بامداد بشریت محمد جواد مروّجی طبسی
- ۳۴ - بهتر از بهار/کودک شمسی (فاطمه) وفائی
- ۳۵ - پرچمدار نینوا محمد محمدی اشتهاردی
- ۳۶ - پرچم هدایت محمد رضا اکبری
- ۳۷ - پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله و تروریسم و خشونت طلبی علی اصغر رضوانی
- ۳۸ - پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله و جهاد و برده داری علی اصغر رضوانی
- ۳۹ - پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله و حقوق اقلیت ها و ارتداد علی اصغر رضوانی
- ۴۰ - پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله و حقوق زن علی اصغر رضوانی

۴۱ - پیامبر اعظم صلی اللہ علیہ وآلہ و صلح طلبی علی اصغر رضوانی

۴۲ - تاریخ امیر المؤمنین علیہ السلام / دو جلد شیخ عباس صفایى حائرى

۴۳ - تاریخ پیامبر اسلام صلی اللہ علیہ وآلہ/ دو جلد شیخ عباس صفایى حائرى

۴۴ - تاریخچه مسجد مقدس جمکران/ (فارسی، عربی، اردو، انگلیسی) واحد تحقیقات

۴۵ - تاریخ سید الشهداء علیہ السلام شیخ عباس صفایى حائرى

۴۶ - تجلیگاہ صاحب الزمان علیہ السلام سید جعفر میرعظیمی

۴۷ - تشریف یافتگان (چهار دفتر) میرزا حسین طبرسی نوری

ص: ۶۴

۴۸- جلوه های پنهانی امام عصر علیه السلام حسین علی پور

۴۹- چهارده گفتار ارتباط معنوی با حضرت مهدی علیه السلام حسین گنجی

۵۰- چهل حدیث / امام مهدی علیه السلام در کلام امام علی علیه السلام سید صادق سیدنژاد

۵۱- چهل حدیث برگزیده از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله احمد سعیدی

۵۲- حضرت مهدی علیه السلام فروغ تابان ولایت محمد محمدی اشتهاردی

۵۳- حکمت های جاوید محمد حسین فهیم نیا

۵۴- ختم سوره های یس و واقعه واحد پژوهش

۵۵- خزائن الاشعار (مجموعه اشعار) عباس حسینی جوهری

۵۶- خورشید غایب (مختصر نجم الثاقب) رضا استادی

۵۷- خوشه های طلایی (مجموعه اشعار) محمد علی مجاهدی (پروانه)

۵۸- دار السلام شیخ محمود عراقی میثمی

۵۹- داستان هایی از امام زمان علیه السلام حسن ارشاد

۶۰- داغ شقایق (مجموعه اشعار) علی مهدوی

۶۱- در انتظار منجی (روسی) آلمات آبسالیکوف

۶۲- در جستجوی نور صافی، سبجانی، کورانی

۶۳- در کربلا چه گذشت؟ (ترجمه نفس المهموم) شیخ عباس قمی / کمره ای

۶۴- دفاع از حریم امامت و ولایت (مختصر شب های پیشاور) کریم شنی

۶۵- دلشده در حسرت دیدار دوست زهرا قزلقاشی

۶۶- دین و آزادی محمد حسین فهیم نیا

۶۷- رجعت یا حیات دوباره احمد علی طاهری ورسی

۶۸- رسول ترك محمد حسن سيف اللهی

۶۹- روزنه هایبی از عالم غیب سید محسن خرازی

۷۰- زیارت ناحیه مقدسه واحد تحقیقات

۷۱- سحاب رحمت عباس اسماعیلی یزدی

۷۲- سخنرانی مراجع در مسجد جمکران واحد پژوهش مسجد مقدس جمکران

۷۳- سرود سرخ انار الهه بهشتی

۷۴- سقا خود تشنه دیدار طهورا حیدری

ص: ۶۵

۷۵- سلفی گری (وهابیت) و پاسخ به شبهات علی اصغر رضوانی

۷۶- سیاحت غرب آقا نجفی قوچانی

۷۷- سیمای امام مهدی علیه السلام در شعر عربی دکتر عبد اللهی

۷۸- سیمای جهان در عصر امام زمان علیه السلام (دو جلدی) محمد امینی گلستانی

۷۹- سیمای مهدی موعود علیه السلام در آئینه شعر فارسی محمد علی مجاهدی (پروانه)

۸۰- شرح زیارت جامعه کبیره (ترجمه الشموس الطالعه) محمد حسین نائجی

۸۱- شمس وراء السحاب / عربی السید جمال محمد صالح

۸۲- صبح فرا می رسد مؤسسه فرهنگی تربیتی توحید

۸۳- ظهور حضرت مهدی علیه السلام سید اسد الله هاشمی شهیدی

۸۴- عاشورا تجلی دوستی و دشمنی سید خلیل حسینی

۸۵- عریضه نویسی سید صادق سید نژاد

۸۶- عطر سیب حامد حجّتی

۸۷- عقد الدرر فی أخبار المنتظر علیه السلام / عربی المقدس الشافعی

۸۸- علی علیه السلام مروارید ولایت واحد تحقیقات

۸۹- علی علیه السلام و پایان تاریخ سید مجید فلسفیان

۹۰- غدیر خم (روسی، آذری لاتین) علی اصغر رضوانی

۹۱- غدیرشناسی و پاسخ به شبهات علی اصغر رضوانی

۹۲- فتنه و هابیت علی اصغر رضوانی

۹۳- فدک ذوالفقار فاطمه علیها السلام سید محمد واحدی

۹۴- فرهنگ اخلاق عباس اسماعیلی یزدی

۹۵- فرهنگ تربیت عباس اسماعیلی یزدی

۹۶- فرهنگ درمان طبیعی بیماری ها(پخش) حسن صدری

۹۷- فوز اکبر محمد باقر فقیه ایمانی

۹۸- فریادرس حسن محمودی

۹۹- قصه های تربیتی محمد رضا اکبری

۱۰۰- کرامات المهدی علیه السلام واحد تحقیقات

۱۰۱- کرامت های حضرت مهدی علیه السلام واحد تحقیقات

ص: ۶۶

- ۱۰۲ - کمال الدین و تمام النعمه (دو جلد) شیخ صدوق رحمه الله/منصور پهلوان
- ۱۰۳ - کهکشان راه نیلی (مجموعه اشعار) حسن بیاتانی
- ۱۰۴ - گردی از رهگذر دوست (مجموعه اشعار) علی اصغر یونسیان (ملتجی)
- ۱۰۵ - گفتمان مهدویت آیت الله صافی گلپایگانی
- ۱۰۶ - گنجینه نور و برکت، ختم صلوات مرحوم حسینی اردکانی
- ۱۰۷ - مام فضیلت ها عباس اسماعیلی یزدی
- ۱۰۸ - مشکاه الانوار علامه مجلسی رحمه الله
- ۱۰۹ - مفرد مذکر غائب علی مؤذنی
- ۱۱۰ - مکیال المکارم (دو جلد) موسوی اصفهانی / حائری قزوینی
- ۱۱۱ - منازل الآخرة، زندگی پس از مرگ شیخ عباس قمی رحمه الله
- ۱۱۲ - منجی موعود از منظر نهج البلاغه حسین ایرانی
- ۱۱۳ - منشور نینوا مجید حیدری فر
- ۱۱۴ - موعودشناسی و پاسخ به شبهات علی اصغر رضوانی
- ۱۱۵ - مهدی علیه السلام تجسم امید و نجات عزیز الله حیدری
- ۱۱۶ - مهدی منتظر علیه السلام در اندیشه اسلامی العمیدی / محبوب القلوب
- ۱۱۷ - مهدی موعود علیه السلام، ترجمه جلد ۱۳ بحار - دو جلد علامه مجلسی رحمه الله / ارومیه ای
- ۱۱۸ - مهربان تر از مادر / نوجوان حسن محمودی
- ۱۱۹ - مهر بیکران محمد حسن شاه آبادی
- ۱۲۰ - میثاق منتظران (شرح زیارت آل یس) سید مهدی حائری قزوینی
- ۱۲۱ - ناپیدا ولی با ما / (فارسی، ترکی استانبولی، انگلیسی، بنگالا) واحد تحقیقات

۱۲۲ - نجم الثاقب میرزا حسین نوری رحمه الله

۱۲۳ - نجم الثاقب (دو جلدی) میرزا حسین نوری رحمه الله

۱۲۴ - ندای ولایت بنیاد غدیر

۱۲۵ - نشانه های ظهور او محمد خادمی شیرازی

۱۲۶ - نشانه های یار و چکامه انتظار مهدی علیزاده

۱۲۷ - نگاهی به مسیحیت و پاسخ به شبهات علی اصغر رضوانی

۱۲۸ - نماز شب واحد پژوهش مسجد مقدس جمکران

ص: ۶۷

۱۲۹ - نهج الكرامه گفته ها و نوشته های امام حسين عليه السلام محمد رضا اكبرى

۱۳۰- و آن كه ديرتر آمد الهه بهشتی

۱۳۱ - واقعه عاشورا و پاسخ به شبهات على اصغر رضوانی

۱۳۲ - وظایف منتظران واحد تحقیقات

۱۳۳ - ویژگی های حضرت زینب علیها السلام سید نور الدین جزائری

۱۳۴- هدیه احمدیه/(جیبی، نیم جیبی) میرزا احمد آشتیانی رحمه الله

۱۳۵ - همراه با مهدی منتظر مهدی فتلاوی/بیژن کرمی

۱۳۶- یاد مهدی علیه السلام محمد خادمی شیرازی

۱۳۷ - یار غائب از نظر(مجموعه اشعار) محمد حجّتی

۱۳۸ - ینابیع الحکمه/عربی - پنج جلد عباس اسماعیلی یزدی

جهت تهیه و خرید کتاب های فوق، می توانید با نشانی:

قم - صندوق پستی ۶۱۷ ، انتشارات مسجد مقدّس جمکران مکاتبه و یا با شماره تلفن های ۷۲۵۳۷۰۰ ، ۷۲۵۳۳۴۰ - ۰۲۵۱ تماس حاصل نمایید.

کتاب های درخواستی بدون هزینه پستی برای شما ارسال می گردد.

سایر نمایندگی های فروش:

تهران: ۶۶۹۳۹۰۸۳ ، ۶۶۹۲۸۶۸۷ - ۰۲۱

یزد: ۶۲۴۶۴۸۹ ، ۲-۶۲۸۰۶۷۱ - ۰۳۵۱

فریدونکار: ۱۴ - ۵۶۶۴۲۱۲ - ۰۱۲۲

ص: ۶۸

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

